

Vladimir Ivanivitsj Sjisjin ble utpekt som en av de sentrale aktørene i Treholt-saken. I følge dommen i Eidsivating lagmannsrett var Sjisjin Arne Treholts føringsoffiser, eller kontaktoffiser, under Treholts periode som ambassaderåd ved den norske FN-delegasjonen i New York.

Sjisjin OG Treholt

Aftenposten har, som første avis, intervjuet Sjisjin. Forutsetningen var at Treholt-saken ikke skulle berøres i detalj. Men for øvrig uttaler Sjisjin seg om en rekke spørsmål i det norsk-sovjetiske forhold. Gjennom to tiår var han helt sentral i sovjetisk etterretning, ikke minst overfor Norge.

103069

KAMERAT SJISJIN

For første gang noensinne står den tidligere KGB-generalen Vladimir Sjisjin frem for vestlige massemedia. Gjennom nesten 20 år var Sjisjin en av KGBs fremste eksperter på norske forhold.

Aftenpostens korrespondent
HALVOR TJØNN
(tekst og foto)

Moskva.

Om jeg savner livet i etterretningstjenesten?

Vladimir Sjisjin tenker en stund over spørsmålet. Den tidligere KGB-generalen er fortsatt en ung mann, bare 44 år gammel. I 1972 begynte han sin karriere i Sovjetunionens etterretningstjeneste. Etter kuppforsøket i august 1991 tok han avskjed. Han var da nestkommanderende i den sovjetiske utenlandsetterretning. Under rettsaken mot Arne Treholt i 1985 ble han utpekt som nordmannens viktigste sovjetiske kontakt i FN-miljøet i New York.

– Jo, jeg savner etterretningen, slår han fast, på flytende og nesten perfekt norsk. – Først og fremst savner jeg menneskene jeg møtte der. Dessuten – man kan tro meg på mitt ord eller ikke – er denne tjenesten nyttig, særlig i en urolig verden som vi lever i i dag, sier han.

Aftenposten treffer Vladimir Sjisjin et sted i den russiske hovedstaden. For ham er det tydelig uvant å skulle intervjues, han har aldri snakket med en eneste journalist tidligere i det øyemed. Han beholder likevel glimtet i øyet gjennom hele samtalen.

Et smil eller en anekdote ligger hele tiden på lur. Aftenpostens medarbeider må medgi at det er vanskelig å forestille seg ham i KGBs strenge generalsuniform. Han er for humørfylt til å passe i rollen som en nidkjær spion i Sovjetstatens tjeneste.

Men det er på den annen side ingen angrende synder som står frem for å bekjenne fortidens mistak. – For meg har oppløsningen av Sovjetstaten vært en traumatisk prosess, en personlig tragedie, slår Vladimir Sjisjin fast. Gjennom vår flere timer lange samtale vedgår han villig feil som ble gjort under sovjetregimet. – Visst var det behov for reformer. Men ikke for en fullstendig omveltning, bemerkter han. Eks-generalen lar oss tydelig forstå at han er stolt over det aller meste av det som ble utrettet den gang.

Ikke få myter er spunnet omkring denne personen som kjempet i aller første frontlinje under den kalde krigens mest avgjørende faser i 1970- og 80-årene, på sovjetisk side. I dag er broene til etterretningstjenesten brent. Vladimir Sjisjin lever nå som privatmann i Moskva.

– Det har gått en mengde med rykter ikke minst omkring min avskjed fra KGB, kommenterer han. – Mange har hevdet at jeg fikk sparken etter augusthendelsene i 1991. Det er ikke riktig. Jeg var ikke innblandet i det som skjedde i august-dagene og tok avskjed helt etter eget ønske. Jeg forsto at voldsomme omveltninger var i vente, endringer som jeg ikke ville være med på. Å sitte og se på at Sovjetunionen ble ødelagt, kunne jeg

KGB-VETERAN: 44 år og pensjonist. I dag er det vanskelig å tenke seg Vladimir Sjisjin i KGB's strenge

”Å snakke om noen «Norges-junta» i KGB er naturligvis bare toys.”

ikke. Heller ikke kunne jeg rolig se på at Sovjetunionens utenlandsetterretning ble ødelagt. Den etterretningstjeneste Russland har i dag er bare en skygge av det som tidligere het KGBs første hoveddirektorat, der jeg var nestkommanderende.

Den 44 år gamle KGB-veteranen er offisielt pensjonist. I tillegg arbeider han

som uavhengig konsulent for ulike oppdragsgivere. Hans kunnskaper er tydeligvis etterspurt. – Stort sett lever jeg som russere flest, kanskje litt bedre. Det siste året har jeg fått flere tilbud om å arbeide både for den ene og den annen, det være seg banker, utredningsinstitutter og lignende. Men jeg har valgt å forbli uavhengig, å velge mine partnere selv. Noen ganger kan jeg arbeide dag og natt for å løse et bestemt oppdrag, andre ganger har jeg fri i dagevis. Jeg foretrekker det slik.

Sammen med sin tidligere kollega fra KGB, Gennadij Titov, utgjør Sjisjin kjernen i den gruppen som er blitt betegnet som «Norgesjuntaen» i KGB, det vil si ledende KGB-folk med erfaring fra etterretningsarbeid i Norge. Sjisjin slår fast at det bare er tilfeldigheter som

VENNEMØTE: Vladimir Sjisjin og Arne Treholt fotografert av Dagbladet i Moskva tidligere i år. Men det er først med dette intervjuet at Sjisjin uttaler seg. Foto: GEIR BØLSTAD

gjorde at såvidt mange KGB-topper på ett eller annet tidspunkt i sin karriere tjenestegjorde i Norge.

– Å snakke om noen «Norgesjunta» i KGB er naturligvis bare tøys. Det bare hendte på den måten at Titov, jeg selv og Viktor Grusjko fikk høye grader i KGB etter at vi hadde arbeidet med norske forhold. Jeg regner med at det skjedde ut fra våre egne fortjenester, ikke ut fra at vi jobbet med Norge spesielt. Alt dette snakket om en «Norgesjunta» i KGB har nok fått nordmennene til å overvurdere sin egen betydning endel. Vel er Norge viktig, men ikke så viktig for internasjonal etterretning som mange nordmenn liker å tro. Likevel vil jeg føye til følgende: Jeg har tjenestegjort mange steder, i USA, i Tyskland. Norge er og forblir mitt yndlingsland. Jeg vil si rett ut at jeg elsker det landet.

– Forøvrig kan jeg fortelle at vi tre gamle vennene møtes fra tid til annen. Viktor Grusjko er syk og har det ikke så lett. Hva Gennadij Titov angår, kan han best svare for seg selv.

Vladimir Sjisjin ønsker å ta livet av enda en myte som har oppstått omkring ham selv. I et utall avisartikler, under Treholt-saken og i flere bøker er følgende historie blitt fortalt: Da Gunvor Galtung Haavik ble arrestert vinteren 1977, skal en ung sovjetdiplomater i Oslo, nemlig han selv, ha vært meget nedtrykt. På forespørsel fra konen om det hadde skjedd noe alvorlig, skal Sjisjin ha svart: – Det kunne ha vært verre. Med dette skulle han angivelig ha sikket til at det ikke var Arne Treholt som var blitt arrestert.

– La meg si det her og nå, at denne uttalelsen aldri har falt fra min munn. Men det faktum at jeg tillegges å ha sagt dette, illustrerer at såvel min telefon som min leilighet i Oslo var avlyttet. Avlytting var noe jeg selv i denne tiden gikk ut fra som en selvfølge. Til slike ting forholder man seg profesjonelt i min bransje.

I dag hevder Sjisjin at han ikke kjente Gunvor Galtung Haavik, og at han aldri traff henne i Oslo. Man skulle i etterretningen ikke kjenne til annet enn det man trengte å kjenne til, og ikke interessere seg for saker man ikke hadde noe med. Frøken Haavik hørte ikke med til Sjisjins arbeidsområde.

– Jeg forstår at dette tolkes helt annerledes i Norge, men jeg vil for min egen del betegne Gunvor Galtung Haavik som et fremragende menneske. Hun hadde selv opplevd krigen på nært hold, og mente det var bra for Norge å ha et godt nabo-forhold til Sovjetunionen. For øvrig var avsløringen av fru Haavik neppe først og fremst en frukt av det norske overvåkningspolitiets arbeid. I 1970- og 80-årene ble 15 sovjetborgere dømt for å ha forrådt Sovjetunionen. Kilden i Haavik-saken kan ha vært blant dem. Utøver dette vil jeg ikke kommentere denne saken, sier han.

Fra sin tid i Norge ble Sjisjin kjent med flere titalls nordmenn. Han ønsker i dag ikke å nevne noen navn, for ikke å bringe dem i forlegenhet, som han sier. – På ingen måte vil jeg rakke ned på det norske overvåkningspolitiet. Det er profesjonelle folk som kan sine ting. Men typisk for kontraspionasjen i alle mindre vestlige land er det at man overdriver faren for spionasje. Dessuten er farsbindingen til USA uhyre sterk, sier Vladimir Sjisjin.

Ville bli agent

Moskva.

Hele sitt yrkesaktive liv har Vladimir Sjisjin arbeidet med etterretning. Alt i 1972 begynte han på KGBs kurs for verdende agenter. Året etter var han på plass i Oslo, offisielt som diplomat.

– Jeg valgte bevisst å gå inn i etterretningstjenesten. Jeg hadde et par venner som jeg visste arbeidet med etterretning. De var godt utdannet, de arbeidet målbevisst. Dette tiltrakk meg, sier Sjisjin i dag.

Først etter at Sjisjin hadde sluttet seg til KGB giftet han seg. Helt fra begynnelsen fortalte han sin kone hva han arbeidet med. Foreldrene derimot fikk aldri vite noe. Sjisjins to barn fikk vite hva faren arbeidet med da de var godt opp i tenårene, «etter at de var kommet i en alder hvor de kunne forstå hva dette var», sier han til Aftenposten.

Allerede 25 år gammel ble Sjisjin utnevnt til presseattasje ved den sovjetiske Oslo-ambassaden. I 1977 dro han tilbake til Moskva. Fra 1980 til 83 var han førstesekretær ved sovjet-legasjonen i FN. Fra 1984 til 1988 var han i Øst-Tyskland. I de perioder Sjisjin var hjemme i Moskva, arbeidet han som analytiker i KGBs etterretningsavdeling, det såkalte Første hoveddirektorat (FHD). Tidlig i 1988 ble han nestkommanderende i FHD. I oktober samme

år overtok han ledelsen hele KGBs sekretariat, og håndterte dermed mesteparten av de informasjonen som gikk ut og inn av organisasjonen. I februar 1991 var han så tilbake i utenlandsetterretningen som nestkommanderende.

Sjisjin hadde meget n. kontakt med KGB-sjef Vladimir Krjutsjov, som nå sitter på tiltalebenken i Moskva anklaget for å ha stått bak kuppforsøket i 1991. – Krjutsjov var en glimrende leder, en statsmann. Han var dessuten en av dem som virkelig trodde på kommunismen.

Om den politiske situasjon i Russland i dag sier Sjisjin at Vesten knapt forstår det som skjer: – Russland har de siste par år gjennomgått voldsomme endringer. Levestandarden har falt for folk flest. Kriminaliteten har økt dramatisk. Svært mange av barna i Russland er under- eller feilernært. Dødeligheten stiger. For første gang i fjor var det flere døde enn fødte i landet. I år vil befolkningen minske med 200 000.

– Det er svært sjelden å treffe på folk som er reformene i seg selv. Reformprosessen må ikke gå så fort. Disse endringene krever tid. Man kan ikke snu historien som man vender et blad i en bok, sier Vladimir Sjisjin til Aftenposten.